Vasárnapi gondolatok
2023. 07. 30.
Évközi 17. vasárnap

Olvasmány: 1Kir 3,5.7-12

5Gibeonban megjelent az Úr Salamonnak, éjszaka, álmában. Így szólt az
Isten: "Kérj, mit adjak neked!" 6Salamon azt felelte: "Nagy irgalommal
voltál szolgád, az én atyám, Dávid iránt: hűségesen, jó lélekkel és egyenes
szívvel járt színed előtt; mindvégig irgalommal voltál hozzá:
megajándékoztad egy fiúval, aki most a trónján ül. 7Igen, Uram és
Istenem, királlyá tetted szolgádat atyám helyett. De hát fiatal ember
vagyok, nem tudom, miként kell uralkodni. 8Ráadásul kiválasztott néped
élén áll szolgád, egy nagy nép élén, amely akkora, hogy se szeri, se
száma. 9Adj hát szolgádnak éber szívet, hogy meg tudja különböztetni a jót
meg a rosszat. Mert hisz ki tudná másképp kormányozni ezt a te népes
népedet?" 10Tetszett az Úrnak, hogy Salamon ilyen kéréssel fordult
hozzá. 11Ezért így szólt hozzá az Úr: "Mivel épp ezzel a kéréssel fordultál
hozzám, nem hosszú életet vagy gazdagságot kértél magadnak, nem is
ellenséged életét kérted, hanem bölcsességért könyörögtél, hogy szem
előtt tartsd az igazságot, 12lásd, megadom neked, amit kértél. Bölcs és értő
szívet adok neked, amilyen nem volt előtted, s nem lesz utánad sem.

Hát nem megható? A két szereplő egymással vetekedve nemes: Salamon elképesztően szerény, az Úr pedig valósággal meghatódik az ifjú király visszafogottságán. Ám kedves Olvasóm, nem hagylak sokáig ez idilli képben gyönyörködni, mert a valóság kiábrándítóan véres…
Valamennyire szerencsénk van: mivel a Bibliát különböző személyek szerkesztették (s a harmonizálás a végszerkesztőnek nem volt erőssége), így láthatjuk a valóságnak (legalább) egy részét. Például azt, hogy Dávid fölháborító gaztetteket vitt véghez (tehát nem igaz, hogy hűségesen, jó lélekkel…), sőt a halálos ágyán is gyilkos bosszúk sorozatát kéri utódjától, Salamontól, aki ezt buzgón teljesíti is, és csak ezek után fordul az Úrhoz álszerény kérésével.[1]
Itt is szembe kell néznünk a ténnyel, hogy a Biblia is tartalmaz csúsztatásokat, valótlan állításokat (miért is nem mondom őket hazugságoknak?); erről maga a Könyvek Könyve tanúskodik.
A fönti borzalmak mellett eltörpül az a – 8. versben szereplő – kiválasztottság, ami Istentől nem származhat, csakis a zsidóság propagandája.

[1] A részletek iránt érdeklődőknek: Istenkép 2. és 3. füzet. S ami igazán elkeserítő, az a vakság, amivel még korunk magyarázói (pl. a JK; lásd Istenkép 3.) is mentegetik e gyilkosságokat, sőt azokat Isten ítéleteként próbálják beállítani.

Lecke: Róm 8,28-30

28Tudjuk azt is, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik,
hiszen ő saját elhatározásából választotta ki őket. 29Akiket ugyanis eleve
ismert, azokat eleve arra rendelte, hogy Fiának képmását öltsék magukra,
így lesz ő elsőszülött a sok testvér között. 30Akiket előre erre rendelt,
azokat meg is hívta, akiket meghívott, azokat megigazulttá tette, akiket
pedig megigazulttá tett, azokat meg is dicsőítette.

A 28. vers első sora Pál sokat és méltán hivatkozott gondolata. Ez így van, s nagyon megnyugtató, sőt boldogító ez a tény.
Ami azonban ez után következik, azzal jogos a vita.[2] Pál nagyon erős farizeusi nevelést kapott, elég nehéz lett volna neki abból a gondolkodásmódból kilépni. Hiszen arra tanították, hogy az Isten kiválasztott magának egy népet. Miért is ne gondolhatta volna Pál, hogy az Isten a személyeket is válogatja erre vagy arra, amint ezt tette az Úr Jákobbal Ézsau rovására?
Pál szerint akiket az Isten kiválasztott, azoknak már bérelt pályájuk van a megigazulás és a dicsőség felé.[3] S akiket nem választott ki? A szöveg szellemiségéből következik: azok a kárhozatra menők.
Aki pedig ilyet állít, az vagy tudatlan, vagy istenkáromló.

Evangélium: Mt 13,44-52

Az elrejtett kincs

44"A mennyek országa hasonlít a szántóföldben elrejtett kincshez. Amikor
egy ember megtalálta, újra elrejtette, aztán örömében elment, eladta
mindenét, amije csak volt, és megvette a szántóföldet.

A gyöngy

45A mennyek országa hasonlít a kereskedőhöz is, aki igazgyöngyöt
keresett. 46Amikor egy nagyon értékeset talált, fogta magát, eladta
mindenét, amije csak volt és megvette.

A háló

47Végül hasonlít a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, amely
mindenféle halat összefog. 48Amikor megtelik, partra húzzák, nekiülnek,
és a javát edényekbe válogatják, a hitványát pedig kiszórják. 49Így lesz a
világ végén is: elmennek az angyalok, aztán kiválogatják a gonoszokat az

---

[2] Lényegében ez a – különösen a protestáns egyházakban elterjedt – predesztináció (előre elrendelés) tana.

[3] Tanulságos, miként magyarázza ezt a katolikus Biblia (Gál Ferenc dr.): „A múlt idő kifejezi, hogy Isten mindent öröktől fogva lát és elhatároz. Mindenkinek előre kijelölte a hivatást, a kegyelmi segítséget és a mennyei dicsőséget. Szabad akaratunkat azonban nem töri le. Rajtunk áll, hogy együttműködünk-e vele terve megvalósításában. Isten a maga részéről tervszerűen vezet bennünket a kiválasztás, a megigazulás és a megdicsőülés állomásain. Senkit nem akar szeretetéből kizárni. Az ember csak maga lehet oka kárhozatának.” (Szt. I. Társ. Bp., 1976, 1306)
Mindenkinek előre kijelölte…? Bizony, ezt írja Pál. Érzi a magyarázó: ez így nem állja meg a helyét, ezért beírja a szabad akarat le nem törésének mondatát. A baj csupán az, hogy ezzel olyat állít Pál aktuális szövegéről, aminek abban nyoma sincsen!
Rajtunk áll…? Ezt sem állíthatja jogosan a páli sorokból.
Senkit sem akar kizárni? Ha bizonyos embereket kiválaszt, akkor nemde a többit kizárja?
Az ember csak maga lehet oka…? A magyarázó ismét túlterjeszkedett a páli szövegen: Pál szövege értelmében csakis az Isten lehet az oka bizonyos (nem kiválasztott) emberek kárhozatának!

igazak közül, 50és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz."

A példabeszédek sorozatának lezárása

51"Megértettétek mindezeket?" "Igen" - felelték. 52Erre így folytatta: "Minden írástudó, aki jártas a mennyek országának tanításában, hasonlít a házigazdához, aki kincseiből újat és régit hoz elő."

Az elrejtett kincs

A jog szerint a földben talált érték a föld tulajdonosáé.

Értelme: a mennyek országáért mindenünket érdemes odaadni.

Gromon részletezőbb:[4]

> A kincs agyagkorsóba rejtett ezüstpénz vagy drágakő lehetett. A Palesztinán – Egyiptom és Asszíria/Babilónia között – gyakran átvonuló hadak sokszor kényszerítették az embereket arra, hogy elrejtsék értékeiket, amelyek aztán – például a tulajdonos elhalálozása miatt – nemegyszer „örökre" rejtekhelyükön maradtak.
>
> Minden bizonnyal egy szegény napszámosról van szó, aki másnak a földjén dolgozik, és szántás közben talál rá a kincsre.
>
> A korabeli jog alapján a kincs azt illette meg, akinek a földjében volt; ez a megtaláló tehát – korrekt ember lévén – ismét elrejti a kincset, hogy az biztonságban legyen, s aztán majd az övé lehessen, ha megvette a földet.

A gyöngy

Értelme ugyanaz.

Gromontól többet is megtudhatunk:[5]

> A példázat Tamás-evangéliumbeli, eredetinek tekinthető változata (76. logion) nyitva hagyja, hogy mivel kereskedett az illető nagykereskedő, csak annyit tudunk meg róla, hogy „árurakománya/árukészlete" volt (és egyszercsak talált egy gyöngyöt). Máté csinált belőle gyöngykereskedőt, és ezt azért tekinthetjük hiteltelennek, mert ezzel elővételezi, sőt kizárja a meglepetés mozzanatát („lelövi a poént"), hiszen egy gyöngykereskedőről feltételezhető, hogy előbb-utóbb rátalál egy nagyon értékes gyöngyre.
>
> Tamás evangéliuma tartalmazza az eredeti változatot: „eladta az árukészletet". A „minden"-nel szemben ez a reális eljárás, mert ez felel meg a helyzetnek. Az „árukészletet" Máté fújta fel „minden"-né, mégpedig az előző példázatban olvasható „mindenét, amije volt" hatására.
>
> Ez a két példázat a kettős példázatok klasszikus esetének nevezhető: különböző képekkel, de ugyanazt fejezik ki: Ha az ember váratlanul nagy kincsre bukkan, *örömében* mindent odaad érte! A „kincs" pedig ebben az esetben „Isten országa", a feltétel és korlátozás nélkül ajándékozó szeretet világa. Ha valaki valóban találkozik ezzel, akkor magától értetődik számára, hogy „mindent" odaadjon ezért az „egyért". – A „minden" persze személyre és helyzetre szabott: a szántóföldben kincset talált ember esetében ténylegesen mindent

---

[4] Gromon András: Jézus evangéliuma Máté tolmácsolásában. Elpídia Kiadó, Bp., 2013. 176-177.

[5] Gromon: i. m. 177-178.

jelentett, ahogyan azt jelentette volna a gazdag ifjú számára is (Mk 10,21); a kereskedő számára viszont „csak” egész árukészletének odaadását, ahogyan „első lépésben” Zakeus is „csak” vagyonának felét adja oda, és négyszeres kártérítést.

A kulcsszó azonban nem a birtokolt javak odaadása, hanem az *öröm*: akit megragadott az Isten országa, akit lenyűgözött a talált kincs nagysága, az nem habozik, azt nem kell paranccsal vagy fenyegetéssel cselekvésre bírni, számára nem nehéz teher „mindent odaadni” (vö. Mt 11,30b), mert a kincsre találás öröme mozgatja, ahogyan nyilvánvalóan ez az öröm mozgatta Zakeust is (vö. Lk 19,6), és ahogyan a Tamás-evangélium párhuzamos példázata is mutatja: az értelmes halász „fáradság nélkül” a hálójába került nagy halat választotta a sok apró helyett (Tam 7).

Ez a viselkedés látszólag kockázatos, sőt őrültség, de csak a kívülálló, a kincset nem talált ember számára az; valójában teljesen értelmes dolog (mondhatni, még „üzleti szempontból” is, bár Jézustól semmi nem állt távolabb, mint az üzleti gondolkodásmód, vö. Mk 10,15), ahogyan a gyöngy-példázat Tamás-evangéliumbeli változata megintcsak kiemeli, hogy a szóban forgó kereskedő „értelmes, okos” volt (Tam 76). Az itteni két példabeszéd is nyilvánvalóvá teszi ezt: a szántóföldben talált kincs, illetve a nagyon értékes gyöngy sokszorosan többet ért a szegény napszámos minden vagyonánál, illetve a kereskedő árukészleteténél. (Mindenesetre Jézusnak azok számára is volt útmutatása, akik a kezdeti öröm után aggódva mérlegelték, hogy valóban jól jártak-e, ld. Mk 10,29-30.)

Jézus azonban a realitások embere: nemcsak azt tudja, hogy az ember képes örömében mindent odaadni az Isten országáért, hanem azt is, hogy adott esetben agonizálással felérő küzdelmet kell folytatnunk azért, hogy bejuthassunk Isten országába (vö. Lk 13,24) vagy benne maradhassunk (vö. Mk 9,45). Mindkettőről saját példájával tanúskodott: A Jordánnál szerzett lenyűgöző istenélménye indította arra, hogy „mindent odaadjon” (vö. Mk 1,11), és aztán „vérrel verejtékezett”, hogy megmaradhasson Isten országának útján (vö. Lk 22,44; Mk 14,36).

A háló

Ez már problematikusabb. Nehéz elképzelni Jézust, amint tüzes kemencébe vetéssel fenyeget, ahol sorsunk a sírás és fogcsikorgatás lesz. Elfogadom: a szerkesztő úgy gondolta, esetleg így lehet a korabeli embereket a rossztól elriasztani. Ám ma ne gondoljuk a poklok tüzét mint isteni büntetést. Mert az Isten nem büntet, hanem megment. Ami kínokat majd az Istennel találkozáskor átélünk, az – sejtésem szerint – a lelkiismeretünk jogos vádaskodása lesz.

A példabeszédek lezárása

Az utolsó mondatról valószínűnek látszik: ez a szerkesztő oktatói szándékú dicsérete az ó- és újszövetségi írások tekintélyéről. E kettő összekapcsolása a szerzőnek igen lényeges volt, hiszen – amint már többször említettem – a Máté-evangélium a zsidó-keresztényeknek íródott.

Pontosabban fogalmaz Gromon:[6]

> Bár több értelmezés is lehetséges, az a legvalószínűbb, hogy a „régi” a mózesi törvényt, általánosabban az „ősök” vallási hagyományát, az „új” pedig Jézus tanítását jelenti (vö. Mk 1,27).
> Ez a mondás nem származhat Jézustól, mert harmonizálni akarja a „régit” és az „újat” (vö. Mt 5,18-19; Mk 9,5), noha Jézus mindig élesen tiltakozott e harmonizálási kísérletek ellen (ld. pl. Mt 5,21-22.38-39; 10,35; Mk 2,21-22; vö. Mk 9,7).

Istenem!
Bízom a segítségedben, és nem lankadok az értelmi ellenőrzésben:
minél tisztábban szeretném látni tanításodat.

[6] Gromon: i. m. 180.